Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Årsskrift 2006

Højbjerg – Holme Lokalhistoriske samling

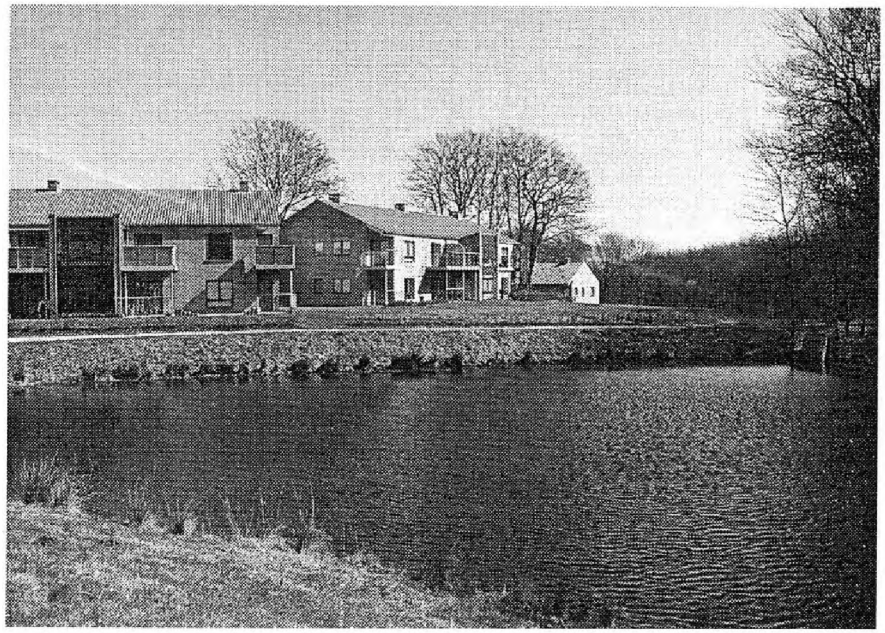

"Skåde Skovhuse" med 34 ejerboliger har åbent hus i påsken 2000.

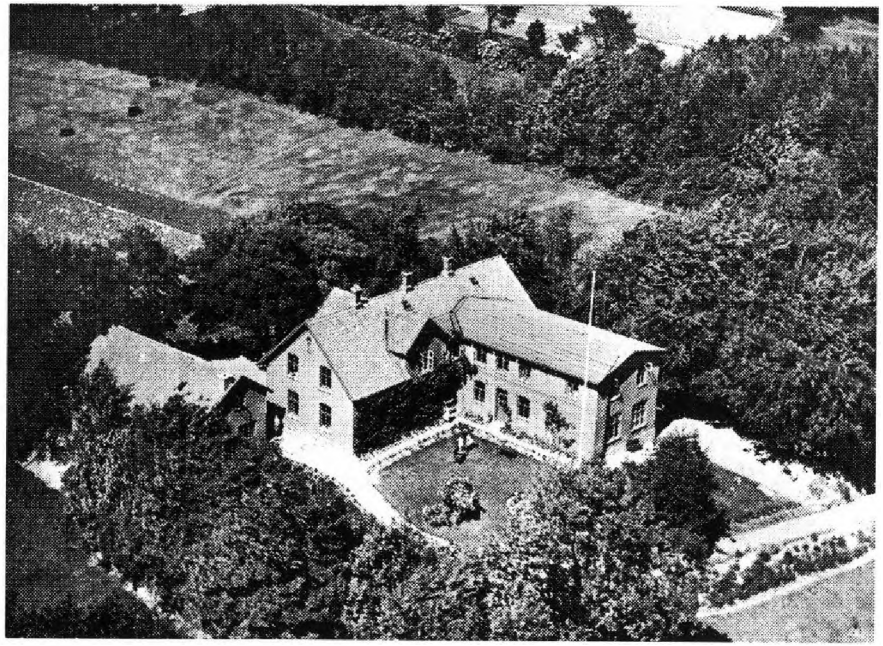

Skåde Børnehjem 1953.

Årsberetning 2005.

Vi har i år haft 84 besøgende i "Arkivet", hvoraf 17 mødte op på "Arkivernes dag" den 12. november.

Flere beboere fra Niels Bjerres Vej havde spurgt om muligheden for et aftenbesøg. Det blev til besøg på 2 aftener, hvor 15 interesserede gæster mødte frem.

Vi har haft endnu et arrangeret besøg, hvor vi en lørdag eftermiddag åbnede dørene for en "gammel" Højbjergfamilie på 9 personer.

I årets løb er det lykkedes "Arkivet" gennem Århus kommune at få bedre arkivskabe til de 1750 billeder fra Højbjerg – Skåde området.

Billederne er nu ordnet på samme måde som i Holme samlingen, dvs. billederne er anbragt i hængemapper ordnet efter vejnavne, ligesom der er udarbejdet en alfabetisk liste over disse med angivelse af antallet af fotos fra det pågældende område.
De normale åbningstider er fortsat tirsdag kl. 10-12 og den første mandag i måneden fra 16-18.

Højbjerg i januar 2006
Knud Arnt Jensen
Arkivleder.

Noget om Skåde Børnehjem 1902 – 1970.

Et *hjem* i ordets grundlæggende betydning.

På det område, der tidligere blev betegnet som Skåde Mark, oprettedes i 1902 på privat initiativ et børnehjem, Skåde Børnehjem. Det ejedes og blev drevet af tidligere lærer Kristian Povlsen og hustru Johanne Povlsen.

Hjemmet blev taget i brug den 9. september 1902 med foreløbig 9 børn, men der var plads til ca. 20 børn, drenge og piger i alderen 3-4 år og til 14-15 år. Man sigtede fortrinsvis på ulykkeligt stillede børn fra brudte hjem, ensomme børn, der trængte til pleje, omsorg og menneskeligt fællesskab. Forstanderparret lagde stor vægt på at give stedet præg af *hjem* og undgå ethvert præg af anstalt eller institution, hvilket efter mange samstemmende vidnesbyrd lykkedes.

Økonomien var beskeden. Der betaltes 150 kr. årligt pr. barn til den skolepligtige alder (7 år) og fra den tid med et tillæg på 40 kr. årligt i skolepenge. Fra det offentlige modtog man 120 kr. pr. barn til dækning af alle udgifter. Resten af beløbet måtte man selv klare. Til hjemmet hørte en ejendom på 6 tønder land landbrugsjord, og børnene måtte - efter hver enkelt barns evne - sysselsættes med have- og markarbejde. Forstanderparret lagde vægt på at bevare præget af et rigtigt hjem med et varmt menneskeligt fællesskab.

De naturskønne omgivelser ved skovene og den relativt korte afstand til stranden bidrog hertil. Børnehjemmets beskedne bygninger fik over hoveddøren skiltet BØRNELY.

Skåde Børnehjem
1904.

Forstanderparret Kristian Povlsen og fru Johanne Povlsen (nr. 2 og 4 fra venstre øverst på trappen). Yderst til højre forneden Høker-Peter (død 1911), som boede på børnehjemmet, da der ingen alderdomshjem var. Hans værelse var bag ved vinduet til venstre for døren.

Fra 1932 rykkede næste generation ind som forstanderpar: Knud Povlsen og dennes hustru Ellen, og de blev af børnehjemsbørnene kaldt plejefar og plejemor. Knud Povlsen var aktiv på mange fronter, sad i sogneråd, skolekommission og børneværn og var i en periode formand for den lokale brugsforening. De førte hjemmet videre i samme ånd som før - med stærkt eftertryk på *hjem* – og endelig ikke institution. Der var mellem de tidligere børnehjemsbørn mange år efter stadig sammenhold - lad os bare kalde det familiesammenhold - f.eks. ved runde fødselsdage, festlige lejligheder, ved juletid eller blot for at være sammen - også med forstanderparret.

Foto: 1950.
Viggo "Fessors" 50 ars dag.
Gamle plejebørn sammen med Ellen og Knud Povlsen.

En beretning fra et af børnene, der tilbragte næsten hele sin barndom på Skåde Børnehjem, bringes her i uddrag. Der er tale om en pige født 1929, og som nu må siges at være i moden alder, Mona Nielsen senere gift Christiansen.

Jeg kom til Skåde Børnehjem i 1935 sammen med mine 4 søskende. Jeg var da knap 6 år. Der var 12 børn på børnehjemmet, da vi kom, samt plejefar og plejemor, en lærer, en kokkepige, en stuepige og en lillepige. Der hørte 6 tønder land til Skåde Børnehjem. Vi havde 3 køer, 1 gris, høns og gæs og en hund, og vi dyrkede korn og roer. Der hørte også en stor have til med masser af frugttræer - jeg husker især den store hønsegård med dejlige frugttræer.

Der var værelser med 4 - 5 senge på hvert værelse. Jeg og mine søskende Inge (12 år), Kaja (10½ år), Bitten (7 år), Preben (3 år) sov sammen. Vi kom i seng kl. 19 og de store kl. 21. Der blev kaldt på os om morgenen kl. 7, så gik plejemor rundt til værelserne og kaldte: "God morgen – så står vi op!" Så var det ud at børste tænder og vaske hænder og ansigt. Pigerne havde deres vaskerum ovenpå, drengenes var i stueetagen. Klokken halv otte spiste vi morgenmad, som bestod af havregrød med mælk, en kop te og et halvt stykke franskbrød.

Vi havde selv skole på børnehjemmet. Den var inddelt i to klasser, de yngste op til 9 år blev undervist fra kl. 8 til kl.11, de ældre fra kl. 11 til kl. 16. Vi begyndte altid med morgensang og bøn. Efter morgenmaden hjalp de store børn til med arbejdet. Pigerne gjorde rent, skrællede kartofler og hjalp til i vaskekælderen. Det var hver mandag, så fik vi formiddagskaffe med rugbrødsmadder, det kunne vi godt lide. Vi vaskede også op og gjorde gryder rene. Drengene hjalp til i stalden og arbejdede i marken og i haven.

I skolen havde vi en rar skolestue, en gymnastiksal og en legestue. Derudover var der spisestue, dagligstue og et kontor i stueetagen, drengenes vaskerum, køkken og pigetoilet. I kælderen var der vaskerum, rullestue, viktualierum, koksrum, badeværelse, fyrrum, drengetoilet og spanderum, så der var en masse at gøre rent.

Undervisningen var de traditionelle skolefag: Læsning, skrivning, regning, geografi, historie og bibelhistorie, men vi havde også sang, håndgerning og sløjd. Om vinteren havde vi husflid om aftenen, hvor vi lavede alt muligt, f.eks. børster og flettede peddigrør. Vi havde også gymnastik, det var også uden for den almindelige skoletid.

Årsprøve på Skåde Børnehjem 1-4-1957.
Lærer Orla Mortensen, Ellen Povlsen med Erik på armen.
Desuden ses Leif Christensen, Christian (Kesse) Nielsen, Hanne Hansen m.fl.

Vores naboer var meget flinke folk, de hed Anton og Marie. Der lånte plejefar heste, når han skulle pløje og høste. Når høsten var færdig, holdt vi en stor høstfest. Så kom de gamle plejebørn hjem og var med, og kokkepigens forlovede spillede på sin harmonika, og så dansede vi.

En anden nabo var gartner Jensen, Bækkelund. Der var noget, der hed Bækmarken, og der kælkede vi om vinteren. Vi havde nogle store kælke, som der kunne sidde 4 - 5 personer på, og så gik det ned ad bakken og langt ind i skoven - det var festligt. I Bækmarken var der også både spejdere og FDF'ere - der rendte vi meget over - de havde også en hytte. Sommetider kom der unge fra højskole om aftenen - så var vi også på Bækmarken og legede "To mand frem for en enke" og andre fornøjelige sanglege - senere tog vi så hjem og fik aftenkaffe eller saftevand. Bagefter gik vi ind i den nye stue, hvor plejemor spillede på klaver, så sang vi fra Højskolesangbogen, og vi syntes, at vi havde haft en dejlig aften.

Skåde Børnehjem lå lige op til skoven, og der var en dejlig strand ikke så langt derfra. På grundlovsdag blev kurvene pakket med mad, og så tog vi alle til stranden for at bade. Vi var der hele dagen og nød det. Om sommeren var vi nede at bade mellem klokken 13 og 14 - det var de fleste glade for, men jeg var ikke så meget for det, men vi skulle alle ud i vandet. Vi plukkede også hindbær i skoven i skoleferien - dem fik vi penge for til os selv. Plejefar gemte pengene for os, han havde en bog, hvor der stod, hvad vi havde sparet op.

Vi gik til slagteren om fredagen. Vi var gerne to sammen, så købte vi kød til frikadeller, og så fik vi gerne 10 øre hver. Når det var mig, købte jeg for 5 øre blandede bolcher og sparede de andre 5 øre. Man fik gerne et kræmmerhus - jeg syntes, det var stort.

Om søndagen kom alle de gamle plejebørn på besøg, så var vi rigtig mange. Om eftermiddagen gik vi gerne en lang tur, der varede flere timer. I ferierne var vi ude at rejse. Jeg husker, at vi engang var i Fuglsølejren på Mols. Vi har også været på vandrerhjem, men det var nu kun de store, for vi skulle gå meget.

Nu vil jeg fortælle om højtiderne på Skåde Børnehjem. I december begyndte vi altid dagen med at synge julesange, vi skulle jo kunne dem inden juleaften. På den første søndag i december var vi i skoven for at finde det juletræ, vi skulle have - det skulle jo være stort og flot. Det skulle gerne nå helt op til loftet i gymnastiksalen, hvor det skulle stå.

Så skulle juletræet hentes hjem. Vi hentede det selv. Vi havde en stor slæde. Det var altid den sidste søndag før juleaften, for så var der mange af de gamle plejebørn, der var hjemme. Drengene, der var kommet ud at tjene, hjalp plejefar med at fælde træet, få det transporteret hjem og få det stillet op i gymnastiksalen.

Inde i spisestuen var der en stor glasrude ind til gymnastiksalen. Ruden var matteret, så man kunne ikke kigge igennem den, men vi kunne se alle pakkerne, efterhånden som de blev båret ind - det var næsten ikke til at vente.

En anden søndag skulle julepynten ses efter, og der skulle også bages mange slags småkager, brune kager og pebernødder.

Grisen skulle slagtes, og så blev der lavet blodbudding og pølse, og så fik vi fedtegrever og sirup til - ih hvor det smagte! Vi lavede også medister - jeg kan huske, vi gjorde tarmen ren mellem to strikkepinde. Gæssene blev slagtet kort før jul, og så var det om at være hurtig, for så kunne man være heldig at få et hoved. Jeg mener, vi slagtede 6 gæs, så plukkede vi hovedet om aftenen og fik det stegt. Der var ikke meget kød på, men vi kunne lide det.Jeg tror nok, at når andre læser det, vil de sige: "Det kan man da ikke spise!", men det kunne vi altså, og vi regnede det for en

formål, men de blev nedrevet i 1998. På grunden er der i dag opført et attraktivt og eksklusivt byggeri "Skåde Skovhuse".

Børge Møller - Madsen.

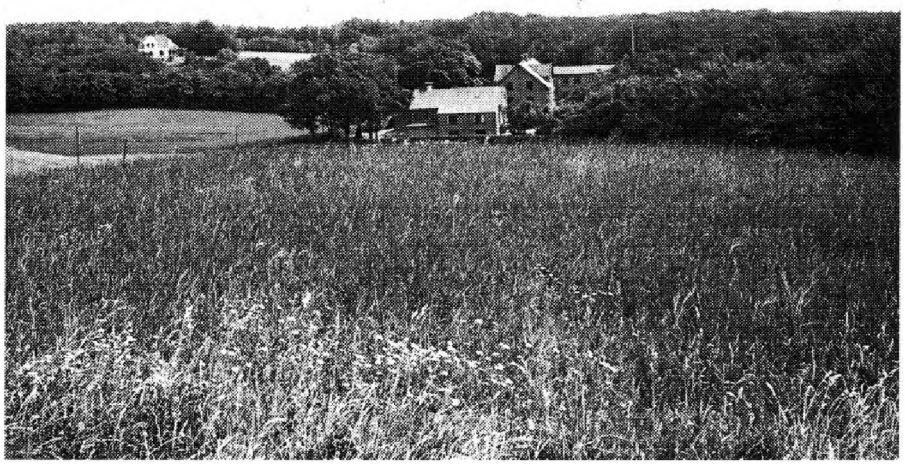

Skåde børnehjem
13-7-1967.
Foto: Thomas Pedersen.

Mælken fra ko til bord - produktion og distribution.

3 beretninger fra lokale folk fortæller om emnet fra 20'erne og op til 70'erne. Artiklen slutter med en kort oversigt om udviklingen på landsplan.

Her er først beretningen fra Knud Hansen - tidligere kommunekasserer i Holme - Tranbjerg kommune:

Jeg er født 1920 på "Skaade Højgaard" og boede der til 1927 sammen med mine forældre og 4 søskende.

Der blev på de 20 tdr. land dyrket korn, roer og græs. Dyreholdet bestod af ca. 20 køer, 2 heste, nogle svin og høns. Der blev håndmalket 2 gange i døgnet, og aftenmælken blev opbevaret i en brønd på marken ved stalden.

Mælken blev solgt til private i Skåde og omegn. Kunderne skulle selv medbringe kander eller skåle til mælken, som blev tappet fra en mælkejunge med en hane. I 1930'erne blev der indført dyrlægekontrol af mælken. Det skete dog kun ca. 1 gang om måneden.

I 1927 flyttede jeg sammen med familien til L.A. Ringsvej 50. Mine forældre var ansat til at malke køerne på "Lysenggaard" morgen og aften, og jeg fik det job at bringe den varme aftenmælk ud til kunderne - fortrinsvis i Saralystkvarteret. Det foregik på cykel, og min løn bestod af eventuelle drikkepenge. Jeg husker, at 1 liter mælk i 1932 kostede 31 øre.

I villaens kælder havde mine forældre et mejeri, hvor de forarbejdede resten af mælken fra gården. Min far havde en mælkerute, som strakte sig helt ind til Stadionallé. Den resterende mælk til salg fik han fra "De Forenede Mejerier".

Egil Rasmussen, som er født på "Bushøjgaard" i Skåde, fortæller følgende:

Jeg boede på gården til 1950, og jeg kan huske, vi havde en 16-18 køer, 4 heste, ca. 50 svin og omkring 100 høns.

Vi håndmalkede køerne helt frem til 1949, da min far købte en elektrisk malkemaskine. Køerne gav omkring 80 liter mælk i døgnet, som blev solgt til "De Forenede Mejerier", der klarede den videre behandling og distribution.

Skåde Mejeri. (oprettet 1897).
Der afleveres mælk til mejeriet.

Mælken køres fra mejeriet.

Ragnar Villy Rasmussen har i 1998 fortalt følgende om sin tid som mælkedreng og senere som mælkemand i Skåde Bakker:

Jeg begyndte den 1. april 1939, da skolen var slut, som mælkedreng hos mælkemand Viggo Petersen, som havde haft ruten siden 1934.

Ruten startede fra det gamle mejeri i Skåde på Oddervej 160. Det yderste sted for levering af mælk var Skovmøllen og Ørnereden.

Jeg startede som regel ved 6 tiden om morgenen. Jeg kørte på cykel til de kunder, der skulle have mælk på flaske. Når jeg kom tilbage, havde Viggo Petersen læsset hestevognen og fået spændt hesten for, så vi kunne komme ud på ruten til resten af kunderne. De fleste købte mælk i løs mål. De kom så selv med kander, spande eller skåle.

Om lørdagen og søndagen havde Viggo Petersen hjælp af 2 drenge – Gunnar Myrtue og Henning Andersen.

Jeg var mælkedreng til 1. april 1942. Jeg syntes lønnen var rimelig. I begyndelsen fik 12 kr. og ugen. og jeg sluttede med 36 kr. – folk var også flinke til at give drikkepenge især ved juletid.

Jeg kan huske fra krigens tid, da man ikke kunne få dæk til cyklen, da måtte jeg trække mælken rundt på en kælk om vinteren. Det var meget besværligt, for kælken væltede en gang imellem, og mælken løb ud på jorden, så jeg måtte tilbage til Skåde og hente ny forsyning. Sådan en dag kunne man godt "græde over spildt mælk".

Mælkevognen, som Viggo Petersen havde til mælketransport, var en rejsefjedervogn, der var ombygget med en kasse ovenpå. Den havde 4 låger til hver sin mælkejunge, hvorfra man så kunne tappe sødmælk, kærnemælk, skummetmælk og fløde. Smør og æg havde han i en kasse under kuskesædet. Der var huller i bunden af kassen, så den smeltede is, som blev brugt til afkøling af varerne, kunne løbe ud på vejen.

Om vinteren havde vi problemer med at tappe mælken fra jungerne, fordi tappehanerne nemt frøs til, derfor leverede "De Forenede Mejerier" også en mælkejunge med varmt vand, som vi kunne bruge til at optø hanerne med.

Da det blev utidssvarende at køre mælk med hestevogne, fik Viggo Petersen først en Opel Blitz i 1961 og senere en Ford Taunus kassevogn.

I 1968 fik jeg tilbudt at købe mælkeruten af Viggo Petersen for 7000 kr. På daværende tidspunkt havde jeg modtaget 10000 kr. fra Axel Kiers arvinger for lang og tro tjeneste som gartner for familien i 18 år.

"De Forenede Mejerier" stillede en ny bil til min rådighed. Det var en højrestyret WV folkevogn. Det var så lige til at stige ud på fortovet. Man kan sige, at det var sikkerhed på arbejdspladsen.

Ruten indbefattede følgende veje og stier: Emiliedalsvej, Hørhavevej, Ildervej, Jægerstien, Bævervej, Elsdyrvej og derfra til Skåde by med følgende veje: Skådevej, Oddervej, Moesgårdvej og Skåde Mark.

Jeg var mælkemand i knap 2 år. I 1970 blev der lavet om på betalingen for at levere mælk til kunderne – desuden skulle jeg selv lave regnskab og momsregistreres. Det viste sig ret hurtigt, at det ikke var rentabelt at have en selvstændig mælkerute, så jeg solgte den til "De Forenede Mejerier" for samme beløb, som jeg havde givet.

På daværende tidspunkt var der en del flere mælkemænd til at levere mælk i det store lokalområde. Det var: Sven Jessen Brandt fra Hørret – Caspersen fra Skåde – Mikkelsen fra Saralyst. Desuden havde Peter Jørgensen udsalg og rute fra Oddervej 77. Han solgte mælk fra "Tranbjerg Mejeri". Der var også Nørregaard, der havde udsalg på Oddervej 53 – han solgte mælk fra "Mejeriet Vesterbro". Vi må også nævne fru Schmidt, der havde butik, der hvor Grumstolsvej nu udmunder i Oddervej.

I det nybyggede "Centrum" havde Jespersen en kort tid mejeriudsalg. Johannes Krowicki overtog butikken, som han havde til sin død 1989.

Også mejeriernes antal har ændret sig meget i tidernes løb. Det begyndte småt med 3 andelsmejerier i 1882. I 1940 er der 1690 mejerier, men da tanken om stordrift får magten, svinder antallet af mejerier, så der i 1970 er 524 mejerier på landsplan. I 1995 var der 20 andelsmejerier og 19 private mejerier.

Produktion og emballage har også ændret sig. I begyndelsen af 1930'erne begyndte man at pasteurisere mælken. I 1960'erne bliver mælken homogeniseret. I dag leverer f.eks. Thise Mejeri økologisk mælk, som ikke er homogeniseret.

Samtidig med pasteuriseringen begyndte man at tappe mælk på klare flasker. De blev senere i 1950'erne afløst af brune flasker, som igen blev afløst af plastposer, inden man gik over til de nuværende papkartoner.

Ovenstående oplysninger er fra Sven W. Kristensen: Kampen om mælken og Hans Vedholm: Kernen i mejeribruget.

Gerd Werner Enevoldsen.

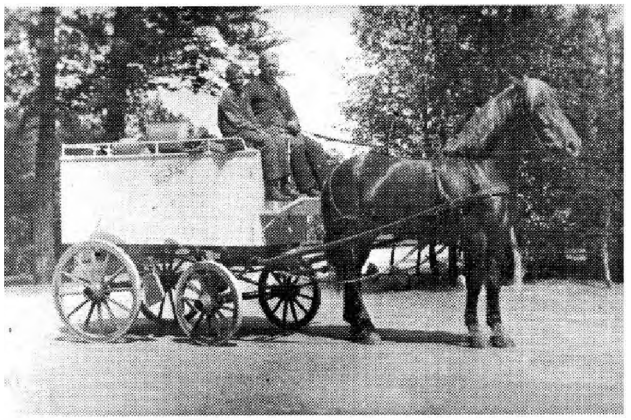

Rasmus Caspersen, som ejede "Kjeldbjerggården" på hjørnet af Oddervej og Kragelundsallé, er her fotograferet på mælkevognen omkring 1928.

De følgende sider er sendt i Århus Nærradio i 1991.
Udsendelserne var tilrettelagt af nu afdøde viceinspektør på Rundhøjskolen Vagn Jensen, som gennem mange år opbyggede Holme sogns lokalhistoriske arkiv sammen med Leo Søgaard.

Holme sogns tilblivelse.

For at sige noget om, hvorfor mennesker engang i fortiden slog sig ned og bosatte sig, hvor Holme by nu ligger, må vi søge tilbage i tiden efter den sidste istid for 12-15000 år siden.

Isen, der i et 2-3 km. tykt lag langsomt kom gennem Østersøen og dannede vore bælter, pressede foran sig uhyre mængder af sand, ler og sten. Hvor isen i længere tid stod stille, aflejredes disse store jordmasser, og når isen så igen trak sig tilbage på grund af mildere klima, blev aflejringerne liggende og dannede store bakkestrøg. Sådanne aflejringer kaldes moræner.

Og så til Holme. I den sydlige del af sognet danner de meget høje bakker den såkaldte Jelshøjbue. Det er et system af moræner fra sidste istid. Jelshøj er med sine 128 m buens højeste punkt. En lavere moræne følger omtrent Bushøjvej fra Skåde til Holme.

Fra de høje bakker strømmede der mange vandløb i form af bække ned på nordsiden mod Holme. De kan ikke ses mere, da de er kloakerede.

Allerede i stenalderen strejfede mennesker om i de store skove, der dækkede sognet. Vi ved det fra mange fund af deres redskaber i form af pilespidser, flækker og økser. Fra bronzealderen findes mange høje med begravelser. Det gælder foruden Jelshøj også Tishøj ved Holmevangen og Rundhøj ved Holmevej. Sidstnævnte er sammen med mange andre sløjfet.

De ældste byer i området omkring Århus er byerne langs Århus å og Egåen. Det er byerne fra Åby og helt til Harlev. Her i disse små bysamfund havde man foruden jagten også fiskeriet at skaffe sig føden ved.

Holme by er af nyere dato. Hvordan og hvornår den er opstået, ved vi ikke. Det kan være en enkelt familie, der fra de tæt beboede strøg i dalen er søgt hen til et nyt sted, hvor der var mulighed for at have vand og gå på jagt - og senere at kunne dyrke jorden. Det kan også være flere familier, der på samme tid har slået sig ned her.

Bækken, der skaffede rigeligt med vand, kom oppe fra bakkerne i syd, løb under Nordlige Bjergvej, langs med Madsbjergvej, krydsede Kalkærvej og Bjødstrupvej - videre forbi fjernvarmecentralen under Holme Byvej og Holmevej og gennem haverne med de fynske bynavne. Der var altid rigeligt med vand – selv i tørre somre. Om foråret og efteråret var den ofte årsag til store oversvømmelser. Man hentede vand til madlavning og til husdyrene, og man vaskede tøjet i den. Den var kort sagt livsnerven for alt levende i Holme.

Senere fik gårdene deres egen brønd, og der blev også gravet bybrønde forskellige steder i byen for de folk, der ikke selv havde mulighed for at have egen brønd.

Det ældste papir, hvorpå navnet "Holme" findes, er et brev i Rigsarkivet, der bærer årstallet 1203. Fra dette tidspunkt har Holme i hvert fald været et lille bysamfund.

Beretninger fra Holme præstegård.

Folkemindesamleren Evald Tang Kristensen har i sine bøger flere beretninger om mærkelige hændelser i Holme fra 1800tallet. Nogle af dem knytter sig til den gamle præstegård fra 1752. Præstegården var bygget af sognepræst Rasmus Bagge, der virkede i Holme og Tranbjerg kirker fra 1748 til 1789. Den sidste fløj af den gamle gård blev nedrevet i 1951.

Når præstegårdens folk ville i byen om aftenen, gik de over kirkegården i stedet for at gå udenom. En aften havde karlen Søren Munch været omme i byen, og på hjemvejen ville han gå tværs over kirkegården; men han kunne ikke få lågen op. Dette synes han var mærkeligt, men så slog det ham, at han jo heller ikke havde noget at bestille på kirkegården på denne tid af natten, og så gik han udenom.

Samme Søren Munch har også fortalt, at der oppe på bryggersloftet i Holme præstegård lå en pandeskal af et menneske. Hvor længe den havde ligget der, vidste Søren ikke. Men engang - før hans tid - havde karlene taget pandeskallen og gravet den ned på kirkegården. Men så blev der et voldsomt spektakel på gården. Præsten kom så og sagde til karlene, at de havde gravet den pandeskal ned, som lå oppe på loftet. Karlene måtte indrømme det. "Det skulle I ikke have gjort", sagde præsten, "gå nu ud og hent den og læg den, hvor I tog den, så hjælper det vel".

Da Mikkel Sørensen fra Adslev tjente som kusk i Holme præstegård, fortalte folk, at der tidligere havde været en del skidteri og spøgeri i gården. Selv mærkede han det kun en eneste gang. Han havde været ude at køre med præsten og kom sent hjem om aftenen. Da han havde spændt hestene fra og fået vognen skubbet ind i vognporten, mødte han en hvid skikkelse i stalddøren, som for ud, da Mikkel kom ind.

Mikkel Sørensen fortæller videre: "Der var en gammel mand, som også havde været kusk for præsten i mange år, og han sagde, at i den bås, hvor kørehesten stod, blev stenpikningen altid revet op om natten. Karlekammeret var lige ved enden af stalden, og somme tider om natten kunne der blive et sådant spektakel ude i stalden, som om alle hestene var løse og sloges. Men når han så tændte lygten og gik derud, lå de alle ned".

Troldene i Holme Bjerge.

En del af den mægtige Jelshøjbue ligger i den sydlige del af Holme sogn. Bakkedraget når sit højeste punkt i Jelshøj med 128 m. Herfra er en pragtfuld udsigt til alle sider. En stor gravhøj kroner toppen. Der knytter sig fra gammel tid adskillige sagn og nogen overtro til dette voldsomme landskab.

Der boede ifølge traditionen trolde i højen. Den største af dem - bjergtrolden - var ofte i strid med trolden fra Borum Eshøj nordvest for Århus. Det skete da engang, at Jelshøjtrolden kastede

en stor sten efter Borumtrolden. Stenen nåede dog ikke til Borum, men faldt ned på Kolt mark, hvor man i mange år har kunnet se den mægtige sten.

En anden gang fik Jelshøjtrolden hjælp af en meget stærk mand Svend Felding fra herregården Aakjær i Hads Herred. Jelshøjtrolden spurgte Svend, om han ville hjælpe ham i striden mod Borumtrolden. Svend mente, at han var stærk nok og gik med til det. Nu ville trolden prøve hans kræfter og gav ham en stor jernstang; men Svend kunne ikke løfte den. Så fik han et horn, som han skulle drikke af, og da han havde drukket, kunne han løfte stangen. Da han havde tømt hornet, havde han fået 12 mænds styrke.

Jelshøjtrolden fortalte nu, at Svend ville møde en rød og en sort tyr, og han skulle drive den sorte tyr bort. Dette skete også, og han fik at vide, at den sorte tyr var Borumtrolden, og den røde var selve trolden fra Jelshøj. Som tak for hjælpen fik Svend lov til at beholde de 12 mænds styrke på betingelse af, at han ikke måtte fortælle det til andre. Gjorde han det, ville han få madlyst for 12 mand.

Et andet sagn fortæller, hvordan de hedenske troldefolk og beboerne i Holme omgik hinanden. En dag stod en bondekone i sin dør, da en lille puklet trold kom hen til hende og sagde: "I dag skal Store-Bjerg giftes med Lille-Bjerg. Vil du ikke låne os et kar øl i nogle dage, så skal du få det ligeså godt igen?" Konen gik med trolden til bryggerset og sagde, at han kunne tage det fad, som han helst ville. Men da der var lagt kors på alle karrene, kunne trolden ikke tage nogen, men pegede og sagde: "Kors af." Nu mærkede konen, at hun måtte tage korsene af, og da hun havde gjort det, tog trolden det største kar på sin pukkel og gik med det. Efter 3 dage bragte han et kar øl tilbage, og det var ligeså godt, som det han havde lånt. Fra den tid kom der stor velstand i denne gård, og det blev forklaret som en tak fra de underjordiske.

Højbjerg og Holme Lokalhistoriske Samling

finder du i villaen - Oddervej 80.

Samlingen er åben hver tirsdag
kl. 10-12.
og den første mandag i måneden
kl.16-18
Tlf. i åbningstiden 89 40 95 80

e-mail adresse til Lokalhistorisk Samling
hojholok@aakb.bib.dk

Har du et eller andet, som kan have interesse for Højbjergs og Holmes historie, kan du også glæde andre ved at kontakte os. Besøg arkivet lige over for Højbjerg bibliotek eller ring til nedenstående telefonnumre, så vil vi sørge for det videre fornødne.

Bestyrelsen for Højbjerg og Holme lokalhistoriske forening

Formand:	**Kasserer:**	**Sekretær:**
Ejner Pytlich	Egil Rasmussen	Gerd Enevoldsen
Forsythiavej 7	Oddervej 99	Gartnervænget 18
Højbjerg	Højbjerg	Tranbjerg
86 27 10 75	86 27 16 26	86 29 68 42

Næstformand:	**Arkivleder:**
Ole Jean Nielsen	Knud Arnt Jensen
Emiliehøj 10	Elverdalsvej 13
Højbjerg	Højbjerg
86 27 05 51	86 27 29 23

Endvidere velkommen på **Højbjerg Biblioteks** hjemmeside

www.hojbjergbibliotek.dk